

မြန်မာနိုင်ငံ အစားအသောက်၊ ဆေးဝါး၊ အလှကုန်နှင့် ဆေးပစ္စည်းများဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့
Stakeholders Meeting for Food, Drug & Cosmetic Safety အစည်းအဝေးအခမ်းအနားတွင်
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒေါက်တာမြင့်ထွေး ပြောကြားခဲ့သည့်မိန့်ခွန်း

ရုံးအမှတ်(၄)၊ နေပြည်တော်

၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၉)ရက်

- ကျွန်တော့်အနေနဲ့ကတော့ ဒီအစည်းအဝေးပွဲကြီးဟာ အထူးအရေးကြီးတဲ့အစည်းအဝေး ဖြစ်ပါတယ်။ ရွှေဘိုမြို့နယ်မဲဆန္ဒနယ်၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဒေါက်တာအောင်လတ် အဆိုတုန်းကလည်း ကျွန်တော်တို့ဖြေပါတယ်။ အဆိုကလည်း အလွန်ကောင်းတဲ့အဆိုဖြစ်လို့ အတည်ပြုထားပါတယ်။ မနေ့ကလည်း ဆရာဦးအောင်ကြည်ညွန့်က အလွန်ကောင်းတဲ့မေးခွန်းကိုလည်း မေးထားပါတယ်။ အလားတူစွာပဲ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးသန်းအောင်စိုး သူတို့မေးတဲ့မေးခွန်းတွေက အလွန်ကောင်းပါတယ်။
- အဲဒီတော့ ဒီမှာကြည့်တဲ့အခါမှာ အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနက တော်တော် လုပ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ FDA က မြေလျှိုးမိုးပျံပြီးလုပ်သော်ငြားလည်း ဘာမှမဖြစ်နိုင်ပါဘူး၊ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ FDA ကိစ္စဟာ FDA တစ်ဌာနတည်းရဲ့ကိစ္စ မဟုတ်ပါဘူး၊ အားလုံး ပါရပါမယ်၊ consumer association ပါရမယ်၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ကြီးများပါရမယ်၊ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းအစိုးရအဖွဲ့တွေပါရမယ်၊ စိုက်ပျိုးရေးပါရမယ်၊ custom ပါရမယ်၊ တရားဥပဒေ ပါရမယ်၊ ရဲတွေပါရမယ်၊ အများကြီးပါဘဲ၊ အဲဒါကြောင့် ဒီလိုလာတက်တဲ့အတွက် အထူးကျေးဇူး တင်ပါတယ်။
- ဒီအစည်းအဝေးပွဲကြီးဟာ NATO မလုပ်ပါဘူး၊ no action talk only မလုပ်ပါဘူး၊ ဒီအစည်းအဝေး ပွဲကြီးမှာ ဆရာတို့ဆွေးနွေးမယ်၊ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ပြတ်ပြတ်သားသား အပြတ်ဆွေးနွေးပါ၊ အကုန်လုံး မှတ်တမ်းတင်ထားပါမယ်။ ပြီးရင်ကျွန်တော်တို့က ဒါကို framework နဲ့ roadmap နဲ့လုပ်ပါမယ်၊ တစ်ခုချင်း တစ်ခုချင်းလုပ်မယ်။ ဘယ်သူဟာ ဘာလုပ်ရမယ်ဆိုတာကို တစ်ခါ တည်း identify လုပ်တော့မယ်။ ဒီအတိုင်းသွားရင် နောက်ထပ် နှစ် ၁၀၀ ကျော်လည်း ဘာမှမဖြစ် ဘူး။ အဲဒီတော့ ဘယ်လိုလုပ်မလဲ ဘယ်သူဟာ ဘယ်နေရာက ဘာလုပ်မလဲ၊ အများကြီး မလုပ်ခိုင်းပါဘူး၊ အဲဒါကို ကျွန်တော်တို့ဒီမှာ ဆရာတို့နဲ့ ဆွေးနွေးပါမယ်။

- နောက်တစ်ချက်က ဒီဟာတွေအကုန်လုံးကို လုပ်တဲ့အခါမှာ အရေးအကြီးဆုံးက ဘာလဲဆိုရင် health literacy level of the population plus health literacy level of the school children and university students. အဲဒါကို ကျွန်တော်တို့ လုံးဝလုပ်နေပါတယ်။ ဆရာတို့ သိတဲ့အတိုင်း health literacy အတွက်ကို Standardized Health Messages စာအုပ်ထုတ်ခဲ့ ပါတယ်။ အမြန်ထုတ်လိုက်တဲ့အတွက် ကျွန်တော်တို့က ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့်ကုသရေးဦးစီး ဌာနပဲ ပါသွားတယ်။ FDA မပါဘူး၊ အားကစားမပါဘူး၊ traditional medicine မပါဘူး၊ အဲဒီ စာအုပ်က အခု ready ပါပဲ၊ ဒီရက်ပိုင်းမှာထွက်ပါမယ်၊ အကုန်လုံး ပြီးနေပါပြီ။
- ဒီနှစ်ခုပေါင်းလိုက်လို့ရှိရင် ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှာရှိတဲ့ domain အကုန်လုံးရဲ့ health literacy က အကုန်ပါပြီ။ ဒါတွေကို ဘယ်လိုလုပ်မလဲဆိုတာ ဆရာတို့အသေးစိတ် framework မှာချရပါမယ်။ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနမပါလို့တော့ မရပါဘူး၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနပါရင် ဒီ food and drug တင်မကပါဘူး၊ ဆေးစွဲတာကအစ အကုန်လုံးပေါ့၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနကဆရာတွေ မပါလို့မရပါဘူး။ ပညာရေးဌာနအနေနဲ့ ကျွန်တော်ပြောချင် တာကတော့ how are you going to strategize. ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနအနေနဲ့ လုပ်ရမှာတွေ အလွန်များလွန်းအားကြီးပါတယ်။ မိဘဆရာအသင်းအနေနဲ့ ဘယ်လိုလုပ်မလဲ၊ လုပ်နိုင်တာပဲ လုပ်မယ် မလုပ်နိုင်တာ မလုပ်ဘူး၊ လက်တွေ့ကျမယ့် practical, doable, rational ဖြစ်တာ တွေပဲ ကျွန်တော်တို့က လုပ်ပါမယ်၊ နံပါတ်တစ်ချက် ပညာရေးဌာနပါရပါမယ်။
- နောက်တစ်ချက်က စိုက်ပျိုးရေးပါ။ စိုက်ပျိုးရေးကဘာလို့ပါရမလဲဆိုတော့ စိုက်ပျိုးရေးမှာ သုံးနေတဲ့ insecticide များဟာ အလွန်အန္တရာယ်ရှိပါတယ်။ လယ်သမားတွေက ထုံးစံအတိုင်း ဒါလေးနည်းနည်းလေးထည့်လိုက်ရင် ပိုးသေတာကိုပဲသုံးမယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့မသိတာက ဘယ်လောက်ပြင်းတဲ့ insecticide ကို စိုက်ပျိုးရေးက ပြောလို့မရပါဘူး။ Insecticide ကို သွင်းတဲ့အခါ custom က ဖမ်းရပါမယ်၊ custom မဖမ်းသရွေ့ insecticide က မြန်မာပြည်မှာ ဘယ်နေရာမှာမဆို ဝယ်လို့ရပါတယ်။ စိုက်ပျိုးရေးဟာ ဘယ်လိုပါရမလဲဆိုတော့ ဆရာတို့နဲ့ ကျွန်တော်တို့ framework မှာလုပ်ပါမယ်၊ စိုက်ပျိုးရေးဘယ်လိုလုပ်မလဲ အများကြီးမဟုတ် ပါဘူး။
- Custom မှာတော့ ဆရာတို့သိတဲ့အတိုင်း အစားအသောက်တင်မကဘူး ဆေးတွေရော ပါပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့မှာ FDA import မပါဘဲနဲ့ recognition မပေးတဲ့ဆေးတွေသွင်းရင် ဘယ်လိုလုပ်မလဲ၊ custom က မဖမ်းလို့မရပါဘူး၊ custom က စစ်လို့ရအောင်လည်း FDA မှာ

border area မှာရှိတဲ့ ခရိုင်ရုံးတွေကို lab တွေနဲ့ ကျွန်တော်အားဖြည့်ထားပါတယ်။ Custom မပါလို့ ဘယ်လိုမှမရပါဘူး၊ custom က လွှတ်နေသရွေ့ ကျွန်တော်တို့ ဘာမှမတတ်နိုင်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် custom ပါပါမပါပါ အရေးအကြီးဆုံးကတော့ ပြည်သူလူထုရဲ့အသိဉာဏ်ပါ။

- ဘာကြောင့် ကျွန်တော်ကပြောလဲဆိုတော့ ကျွန်တော်သွားရင် city mart မှာဘဲဖြစ်ဖြစ်၊ expiry date မပါရင် ကျွန်တော်မစားပါဘူး၊ ထုတ်လုပ်တဲ့ ကုမ္ပဏီတံဆိပ်မပါရင် မစားပါဘူး၊ city mart မှာ ဗန်းတွေနဲ့ရောင်းတဲ့ ငါးခြောက်၊ ငါးပိ၊ ငါးကလေးကြော်၊ ငါးခြောက်ကြော် မဝယ်ပါဘူး။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ဘာဆီနဲ့ကြော်ထားတာလဲ၊ ဘယ်တုန်းကကြော်ထားလဲ ကျွန်တော် မသိပါဘူး။ ဘာကြောင့်မဝယ်လဲဆိုတော့ ကျွန်တော့်မှာ ကျန်းမာရေးအသိဉာဏ်ရှိပါတယ်။ အလားတူစွာပဲ ပြည်သူများဟာ အသိဉာဏ်ရှိရင် မဝယ်တော့ပါဘူး၊ မဝယ်တော့ရင် city mart manager က ပစ္စည်းတွေကရောင်းလို့ မရတော့ဘူး၊ ခင်ဗျားကုန်ပစ္စည်းကိုမတင်နဲ့တော့ ခင်ဗျားဟာ ဘယ်သူမှ မဝယ်ဘူး။ ထုတ်လုပ်သူက ဘာလို့မဝယ်လဲ ခင်ဗျားဟာ FDA approved လုပ်ထားတာမဟုတ်ဘူး၊ ခင်ဗျား ဘာဆီနဲ့လုပ်ထားတာလဲ မသိဘူး။ အဲဒီလိုမစားဖို့က သူတို့မှာ ကျန်းမာရေးအသိဉာဏ်ရှိရမယ်၊ ဒါစားရင်ဘာဖြစ်မလဲ ဒါကကျွန်တော်တို့အတွက် အရေးကြီးတာပါ။
- နောက်ဆုံး ကျွန်တော်တို့ ဘာအထိလုပ်မလဲဆိုတော့ FDA ကိုပြောထားပါတယ်။ အမေရိကန်မှာ သွားကြည့် အသားကအစ USDA approved ဆိုတာ ရေးထားပါတယ်။ United States Department of Agriculture approved. ပိုက်ဆံကတော့ 20 cents- 30 cents လောက်ပိုများတယ်။ သို့သော်လည်း အဲဒါကိုပဲ လူတွေကပိုစားပါတယ်။ အလားတူစွာပဲ ဥပမာအနေနဲ့ ဆီ၊ ဆီထုတ်လုပ်တဲ့ ကုမ္ပဏီတွေမှာ Myanmar FDA approved ဆိုလို့ရှိရင် စားလို့ရပါတယ်။ Myanmar FDA approved မရဘဲ ရောင်းတဲ့ ဆီတွေက ကိုယ့်ဆီက ဘာလို့ရောင်းလို့မရတာလဲ ခင်ဗျား ဆီတွေကို လူတွေကမဝယ်စားဘူး၊ ခင်ဗျားဆီမှာ FDA approved တံဆိပ်မပါဘူး။ အဲဒီအခါမှာ သူ့ဆီကို FDA ကို လာပြမယ်၊ ok ဆိုမှ ပေးပါမယ်၊ ဒါပေမယ့် တစ်ခါတည်းပြလို့မရပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့က post marketing surveillance နဲ့ အမြဲစစ်နေမှာပါ၊ စစ်လို့တွေ့ရင်တော့ sorry ပဲ၊ အဲဒီတော့မှ သူတို့အရှက်ကွဲမှာ သူတို့က FDA approved ဆိုပြီးတော့ quality လုပ်သော်ငြားလည်း စစ်ဆေးလို့ပေါ်သွားရင်သူတို့ သိက္ခာကျမှာဆိုတော့ maintain လုပ်ရတော့မယ်။

- FDA က ဟိုစစ်ဒီစစ် တရားစွဲခွင့်ပေးလိုက်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် (၁၀)လကြာတယ်၊ (၇)လကြာ တယ်ဆိုတော့ ဘယ်သူမှ မကြောက်တော့ဘူး။ FDA က ဘယ်လောက်ပိုက်ဆံတွေ အကုန်ခံ ပြီးတော့ ကမ္ဘာ့အဆင့်အတန်းမီ ISO ရတဲ့ lab တွေနဲ့စစ်ပြီးလို့တွေ့တယ်၊ rhodamine တွေ့တယ်၊ oramine တွေ့တယ်၊ ဘာညာဘာညာတွေ့တယ် တရားရုံးမှာတရားစွဲတာ (၁၀)လကြာတယ်၊ ဘယ်သူမှ ဂရုမစိုက်ကြတော့ဘူး။ ဆရာတို့သိတဲ့အတိုင်း (၁၀)လအတွင်းမှာ အမျိုးမျိုးပြောင်းလဲနေပါတယ်။ တရားရုံးကိုလည်း ကျွန်တော်က request လုပ်ချင်တာကတော့ FDA ကိစ္စဆိုရင် ဆရာတို့ မြန်မြန်လေး အမိန့်ချပေး ပါ။ အဲဒါဆိုရင် လူတွေကလိုက်လုပ်ပါမယ် အဲဒါတစ်ချက်ပါ။
- နောက်တစ်ချက်ကတော့ market ပါ၊ market ကျတော့ market association ကိုပြောတဲ့အခါ မှာ consumer association က အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ Market ဆိုတဲ့အခါကျတော့ နေပြည်တော်ကောင်စီတို့၊ ရန်ကုန် YCDC တို့ MDC တို့ အဲဒါတွေပါရပါမယ်၊ market က လူတွေ ကို ပညာပေးရပါမယ်။ ခင်ဗျားတို့အနေနဲ့ ငရုတ်သီးမှုန့်လာရောင်းတယ်ဆိုရင် ဘယ်က လာရောင်းတယ်ဆိုတာကအစ အကုန်လုံးသေချာလုပ်ပေးပါ။
- ဆိုလိုတာက suspected food or drug တွေကိုမတင်ဖို့ ဒါတွေကို စည်းရုံးရပါမယ်။ ဒီ market ကို စည်းရုံးဖို့ဆိုရင် ဆရာတို့ပြောတဲ့အတိုင်း ဆီတွေမှာဆိုရင် သူတို့ကစစ်မှန်စွာ ထုတ်တယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့ storage မှာ မြေပဲတွေကို မဟုတ်တဲ့နေရာတွေမှာ သိမ်းတဲ့အခါကျတော့ liver cancer ဖြစ်စေနိုင်တဲ့ aflatoxin တွေဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ဆိုလိုတာက farm to fork စထုတ် တဲ့နေရာတစ်ခု storage ကအစ ပြဿနာရှိပါတယ်။ သူတို့ ထုတ်တာတော့မှန်တယ် တကယ့်ကို systematic scientific method of processing လုပ်တယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့ရဲ့ original ingredient ဖြစ်တဲ့မြေပဲမှာ ခုနပြောတဲ့ aflatoxin တွေပါလို့ရှိရင် ဘာမှမတတ်နိုင်တော့ဘူး၊ ဆီတွေမှာပါနေပြီ။
- ကျွန်တော်ဆိုလိုတာ FDA မှာလုပ်တာ ချက်ချင်းတော့မပြပါဘူး၊ after 4, 5, 6, 7 years မှာ အသည်းကင်ဆာဖြစ်မယ်၊ aniline dyes တွေကနေတဆင့် ဆီးအိမ်ကင်ဆာ (bladder cancer) တွေဖြစ်မယ်၊ အများကြီး ကင်ဆာရောဂါတွေဖြစ်ပါမယ်။ နောက် (၁၀)နှစ်လောက်မှာ ကျွန်တော် တို့နိုင်ငံဟာ မရှူနိုင်မကယ်နိုင်ဖြစ်ပါမယ်၊ အဲဒီလို မရှူနိုင်မကယ်နိုင် မဖြစ်အောင် အခုကတည်း က ကျွန်တော်တို့လုပ်ရပါမယ်။

- လုပ်တဲ့အခါမှာ market တွေနဲ့ ပေါင်းလုပ်ရပါမယ်၊ consumer association က အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ အမေရိကန်နိုင်ငံမှာဆိုရင် consumer association က စာအုပ်ကို (၁)လတစ်ခါ ထုတ်ပါတယ်။ ဒီလိုစာအုပ်မှာအကုန်ပါပါတယ်။ အစားအသောက်တင်မကပါဘူး ရေခဲသေတ္တာ၊ ကားကအစ ရှိသမျှ household appliance တွေကို အမျိုးအစားခွဲပြီးလုပ်ထားပါတယ်။ ဥပမာထားပါတော့- ရေခဲသေတ္တာဆိုလို့ရှိရင် electricity ဘယ်လောက်ထား မလဲ၊ durability ဘယ်လောက်ရှိလဲ၊ ရေခဲကိုအေးအောင် အကုန်လုံးပေါ့လေ each and every item ကို ပြောထားပါတယ်။ အဲဒီစာအုပ်ကိုကြည့်ပြီးတော့ လူတွေက ဝယ်သင့်/မဝယ်သင့် စဉ်းစားပါတယ်။
- ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံက အဲဒီလောက်ထိတော့ မလုပ်နိုင်သေးပါဘူး။ ဒါပေမယ့်လည်း consumer association က ဂျာနယ်တွေ (၁)လတစ်ခါထုတ်မယ်ဆိုရင်လည်း အရမ်းတော့မထုတ်စေချင်ဘူး၊ technically မမှားအောင် ကျွန်တော်တို့နဲ့တိုင်ပင်ပါ။ သက်ဆိုင်ရာ စိုက်ပျိုးရေးဆိုလည်း စိုက်ပျိုးရေးနဲ့တိုင်ပင်ပြီးထုတ်ပေးပါ။ အနည်းဆုံး(၁)လတစ်ခါတော့ ထုတ်ရင်ကောင်းပါတယ်။ ဒါကတော့စဉ်းစားဖို့ပြောတာပါ။ consumer association တွေ မပါလို့မရပါဘူး။
- နောက်တစ်ချက်က UNFCC ကလည်း မပါလို့မရဘူး၊ import export license ချပေးတဲ့ နေရာမှာ we need to be very strict. ကျွန်တော်တို့မှာတော့ lab က အလွန်ကောင်းပါတယ်။ FDA lab က ISO တော်တော်ရထားပြီးပါပြီ၊ chemical lab တွေက parts per trillion ထိရပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ထုံးစံအရ parts per million ပဲပါတယ်။ ဘယ်လောက်ထက်ကျော်လို့ရှိရင် မသောက်နဲ့၊ မသုံးနဲ့ ဒီ parts per million ထိ အန္တရာယ်ရှိပါတယ်၊ parts per million တင်မကဘူး billion, trillion ရတဲ့စက်ရှိပါတယ်။ ဒါတွေကိုကျွန်တော်တို့က အသုံးပြုပြီးတော့ ကြည့်ရပါမယ်။ စစ်တဲ့အခါမှာလည်းသွင်းတဲ့ import, export ပေးတဲ့ နေရာမှာလည်း အစားအသောက်တွေကို အထူးသဖြင့်ဂရုစိုက်ရပါမယ်။ ဒီ decision making process မှာတော့ ကျွန်တော်တို့အဖွဲ့ကလူတွေပါသင့်ပါတယ်။ အခြားသက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနကလူတွေလည်း ပါရမယ်၊ ကုန်သည်ကြီးများ လုပ်လို့မရပါဘူး၊ ကုန်သည်ဆိုတာ သွင်းလို့ရရင်လုပ်မှာပါဘဲ။
- နောက်တစ်ချက်က ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ NGO တွေအများကြီးရှိပါတယ်၊ local NGO တွေ သူတို့ကို ဘယ်လို role ပေးမလဲ၊ အများကြီးလုပ်လို့ရပါတယ်။ In terms of health literacy promoting တွေပဲဖြစ်ဖြစ် FDA မှာစစ်တဲ့အခါ NGO ကဝင်ပြီး ကူတာပဲဖြစ်ဖြစ် အများကြီး လုပ်လို့ရပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ FDA က သွားစစ်တယ်ဆိုတာ အန္တရာယ်ပေးဖို့မဟုတ်ဘူး၊

ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံးကို ကျွန်တော်တို့က အကျိုးရှိအောင်လုပ်နေတဲ့ ကိစ္စဖြစ်တဲ့အတွက် နားလည်အောင်ပြောပါ။

- ဟိုတစ်နေ့က ကျွန်တော်လွှတ်တော်မှာ ဦးအောင်ကြည်ညွန့်မေးခွန်းကို ဖြေတယ်။ ပညာပေးမယ် ဘာလုပ်မယ်၊ နောက်မှဖျက်သိမ်းမယ် တစ်ဆင့်ချင်းတစ်ဆင့်ချင်းသွားတာ အဓိကက သူတို့ပါပဲ။ ဈေးသည်ကထားပါတော့ ငရုတ်သီးရောင်းတဲ့ဈေးသည်ရဲ့ မိသားစုဟာ အခြားအစာလည်းစားမယ် ပေါက်စီးလည်းစားမှာဘဲ၊ ဝက်သားဒုတ်ထိုးလည်း စားမှာဘဲ၊ ဒါတွေက အကုန်လုံးဆက်စပ်နေပါတယ်။ ဈေးသည်တစ်ယောက်ထဲ မဟုတ်ဘဲ၊ သူ့ရဲ့မိသားစုလည်း ထိခိုက်ပါတယ်။
- ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ MMCWA ဆိုတာရှိပါတယ်။ သူကတော့ totally NGO ပါဘဲ၊ it is not a political organization ဘဲ၊ သူတို့ အဆင့်တွေက ခရိုင်၊ မြို့နယ် အကုန်လုံးမှာရှိလို့ သူတို့ကို အကူအညီတောင်းရပါမယ်။ အထူးသဖြင့် health literacy promotion ပါ၊ ကျွန်တော်တို့ စဉ်းစားရပါမယ်။ နောက်ဆုံးကတော့ ဘာလဲဆိုရင် voice of the people ကို ဘယ်လိုလုပ်ရင်ကောင်းမလဲ၊ consumer association ကိုပြောမယ်။ အထူးသဖြင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ကြီးများက voice of the people in their own constituency ဆရာတို့ အသိဆုံးဘဲ၊ အဲဒါသိရင် ဆရာတို့က ကျွန်တော်တို့ကိုပြော FDA ပြော၊ စိုက်ပျိုးရေးဆိုရင် စိုက်ပျိုးရေးကိုပြော၊ ပညာရေးဆိုရင် ပညာရေးကိုပြော အဲဒါအရေးကြီးပါတယ်။
- FDA ကတော့ ဆရာတို့သိတဲ့အတိုင်း food, drug and cosmetic ပါတဲ့အခါကျတော့ cosmetic မှာလည်း အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးတွေမှာ တော်တော်အန္တရာယ်ရှိပါတယ်။ အလှကြိုက်တဲ့အခါကျတော့ ဟိုလိမ်းဒီလိမ်းနဲ့ deodorant မှာ aluminum ပါတာများရင် နောက်ဆုံး dementia, Alzheimer ဖြစ်မယ်။ အမေရိကန်မှာဆိုရင် aluminum ပါတဲ့ deodorant ကိုမသုံးတော့ပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့ဆီမှာ ထိုင်းကလာတဲ့ aluminum ဘယ်လောက်ပါလဲ၊ ဒါတွေကိုကျွန်တော်တို့က ကြည့်ရပါမယ်။ လူတွေကမသိဘူး၊ နေ့တိုင်း deodorant ကိုသုံးနေပါတယ်။ ဥပမာ- ခေါင်းဆိုးဆေးတွေမှာဆိုလို့ရှိရင်လည်း Ammonia free ဒါမျိုး တွေအကုန်လုံးပါတယ်။ ဆိုလိုတာ ဒီအစည်းအဝေးကြီးဟာ ကျွန်တော်တို့ မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးရှိ ပြည်သူများရဲ့ကျန်းမာရေးကို ဘယ်လိုကောင်းအောင်လုပ်မလဲဆိုတဲ့ အစည်းအဝေးကြီးဖြစ်တဲ့အတွက် အလွန်ကိုအရေးကြီးပါတယ်။

- နောက်တစ်ချက်က FDA အနေနဲ့ကတော့ safety, quality and efficacy ပေါ့လေ၊ ဥပမာ- အစားအသောက်ကျတော့ safety and quality ၊ ဆေးကျတော့ safety, efficacy and quality (၃)ခုစလုံးပါတာပေါ့။ အဲဒါကိုလုပ်နေပါတယ်။ နောက်တစ်ချက်က ကျွန်တော်တို့ FDA မှာ ထုတ်ဝေထားတဲ့ standard operating procedures နဲ့ guidelines တွေက up-to-date ဖြစ်လား/မဖြစ်လား အမြန်ဆုံးပြန် review လုပ်စေချင်ပါတယ်။ Standard operating procedures နဲ့ guidelines ဆိုတာ keep it simple and straight forward ဖြစ်ရပါမယ်။ အဲဒါပြန်ကြည့်ရပါမယ်၊ update လုပ်ရပါမယ်၊ အဲဒါတွေအကုန်လုံးကို website မှာတင်ပါမယ်။
- Guideline ဆိုတာ တစ်ခါထုတ်ပြီး တစ်သက်လုံးမနေဘူး၊ depending on type of guideline (၆)လတစ်ခါမှာ ပြောင်းသင့်တဲ့ guideline ရှိပါတယ်၊ (၂)နှစ်တစ်ခါ ပြောင်းသင့်တဲ့ guideline ရှိတယ်၊ (၅)နှစ်တစ်ခါပြောင်းသင့်တဲ့ guideline ရှိပါတယ်။ အဲဒီ guideline တွေကို အမြန်ဆုံး quick review လုပ်၊ list လုပ်၊ FDA ကပါရပါမယ်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်ကတော့ years of post marketing surveillance လို့ပြောပါတယ်။ 2017 ကို years of post marketing surveillance ထားသော်လည်း တစ်နှစ်ထဲမဟုတ်ဘူး၊ ဆက်တိုက် ဆက်လုပ်နေရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- နောက်နှစ်ကို ဆရာတို့လုပ်မယ့်ဟာတစ်ခုရှိပါတယ်။ Theme တစ်ခုစီတစ်ခုစီ ဆက်တိုက်လုပ် တယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီ theme တွေက ဆက်တိုက်သွားမယ် ရပ်မသွားပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့ ဒီအစည်းအဝေးကြီးရဲ့ နောက်ဆုံးရလဒ်ကတော့ ကျွန်တော်က framework နဲ့ roadmap ကိုဆွဲပြီးတော့ ဘယ်သူက ဘာလုပ်မလဲဆိုတာကိုလုပ်ပါ။ အများကြီးလည်း မလုပ်ခိုင်းပါဘူး၊ step-wise, phase-wise နဲ့လုပ်ရပါမယ်၊ ဖြည်းဖြည်းခြင်းလုပ်ရပါမယ်။ လုပ်တဲ့အခါမှာလည်း ဘယ်အရာ အရေးကြီးလဲဆိုတဲ့ priority လုပ်ရပါမယ်။ (၁၀)ချက်ရှိတယ်ဆိုရင် ၁, ၇, ၅ ဟာ အရေးကြီး တယ်ဆိုရင် ၁, ၇, ၅ ကိုအရင်လုပ်၊ ကျန်တာတွေကို နောက်မှလုပ်ပါမယ်။ အဲဒါတွေလည်း ဆရာတို့လုပ်ပေးပါ။ ဒီလောက်ဆိုရင်ဘဲ ကျွန်တော်ရဲ့ general direction လည်းသိပါပြီ ဆရာတို့ အားလုံးဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးပါ။
- ဆွေးနွေးတဲ့အခါမှာလည်း များများဆွေးနွေးစေချင်တဲ့အတွက် လိုရင်းတိုရှင်းနဲ့ဆွေးနွေးပါ။ ကျွန်တော်အားလုံးကို မှတ်သားထားပါမယ်။ မှတ်သားထားတာကို FDA က framework အမြန်ဆုံးဆွဲပြီး ဆရာတို့ဆီကိုပြန်ပို့ပါမယ်။ ဒီ framework ကိုကြိုက်လား တစ်ခါတစ်လေကျရင် စိုက်ပျိုးရေးကလုပ်ချင်တာကို ဆရာတို့ကသွား ဆွေးနွေးပေါ့။

- ကျွန်တော်တို့မှာ national framework ရမှ ကျွန်တော်တို့လုပ်ချင်တဲ့အရာတွေ အကောင်အထည် ဖော်မယ်။ မဟုတ်လို့ရှိရင် နောက်ထပ် (၁၅)နှစ်၊ အနှစ် (၅၀)လည်း မဖြစ်တော့ပါဘူး။ ကျွန်တော် က ဒီနေရာမှာတော့ ပြတ်ပြတ်သားသား အဲဒီအတိုင်းလုပ်ပါမယ်။ ပိုက်ဆံကိုလည်း နောက်ထပ် ၂၀၁၈-၂၀၁၉ မှာ အကုန်လုံးထည့်ထားပါမယ်။ အဲဒီမှာ တစ်ချို့ကိစ္စတွေကျတော့ WHO ဘတ်ဂျက် တွေသုံးလို့ရပါတယ်။ ကျန်တဲ့ UN organization က သုံးလို့ရပါတယ်၊ အများကြီးရှိပါတယ် ကျွန်တော်တို့ကို အကူအညီပေးပေးနေတာတွေ။ အဲဒီတော့ ဘယ်သူက ဘာပေးမလဲဆိုတာ စဉ်းစားရပါ မယ်။
- နောက်တစ်ချက်ကတော့ FDA မှာလုပ်တဲ့ဝန်ထမ်းအားလုံးဟာ each and every person is of equal important ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်မှမဟုတ်ဘူး အောက်ကလူလည်း အရေးကြီးပါတယ်။ အားလုံးဟာ တန်းတူညီမျှအရေးကြီးတယ်ဆိုတာ သိရပါမယ်။ ငါက ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်မှမဟုတ်ဘူး အကုန်လုံးပေါင်းစပ်လုပ်မှရပါမယ်။ ဓါတ်ခွဲခန်းဆိုရင် ပိုအရေး ကြီးပါတယ်၊ မှားသွားရင် ဒုက္ခရောက်သွားပါမယ်၊ ရှိတာကို မရှိဘူးရေးရင် ပိုဆိုးပါတယ်။ FDA lab ကတော့ တော်တော်လေးပီပြင်ပါတယ်။
- ဆေးတွေကိုလည်း ကျွန်တော်ကိုင်ပါမယ်၊ ဆေးတွေကိုကိုင်ဖို့က တော်တော်မလွယ်ဘူးဖြစ်နေ ပါတယ်။ ဆရာတို့သိတဲ့အတိုင်း စပ်ဆေးတွေရှိပါတယ်၊ ဒါတွေကို ဘယ်လိုအရေးယူမလဲ။ အရေးမယူခင် ပညာပေးရမှာပေါ့၊ စပ်ဆေးမှာ prednisolone တွေပါတယ်၊ prednisolone ပါရင် side effect က နည်းတာမဟုတ်ဘူး၊ immunity ကျမယ်၊ အဲဒီဟာတွေက စပ်ဆေးကြောင့် ကျွန်တော်တို့က တော်တော်ဒုက္ခရောက်နေပါတယ်။ အဲဒါကို ဘယ်လိုကိုင်တွယ်မလဲ၊ ကျွန်တော် ရဲ့ principle ကတော့ လုပ်တဲ့လူတွေရဲ့ ထမင်းအိုးကိုတော့ ကျွန်တော်မကွဲစေချင်ပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံက ချမ်းသာတဲ့နိုင်ငံမဟုတ်တဲ့အတွက် သူတို့ကိုလည်း ထမင်းအိုးမကွဲအောင် သူတို့ကိုပညာပေးပြီး ဆရာတို့ လုပ်ပါ။ အဲဒါဆို ထုတ်လုပ်တဲ့လူတွေကလည်း quality food ပဲထုတ်တော့မှာပေါ့၊ သူတို့ quality မရှိတဲ့ food တွေကို သူတို့မရောင်းတော့ဘူး၊ အဲဒါ ပညာ ပေးရပါမယ်။
- ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံက ချက်ချင်းကြီးတော့ လုပ်လို့မရဘူး။ အမှန်ကတော့ over the counter drug က မဟုတ်တာတွေ အကုန်ဝယ်လို့ရတယ်၊ အခုအကုန်ရပါတယ် 3rd Generation Antibiotics ဝယ်မလား အခုသွားဝယ်အခုရပါတယ်၊ ဒါတွေက ချက်ချင်းကိုင်လို့မရပါဘူး၊ တဖြည်းဖြည်း ကျွန်တော်လုပ်ပါမယ်။ လုပ်ဖို့ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့လုပ်ငန်းအားလုံးကို expedite

ဖြစ်ဖို့ မြန်ဆန်အောင်လုပ်ဖို့ဆိုရင် health literacy level of the population in terms of food, drug etc,... တက်ဖို့ အားလုံးကျွန်တော်တို့နဲ့ ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးပေးပါလို့ ပြောကြားရင်း နိဂုံးချုပ်အပ်ပါတယ်။

အခမ်းအနား တက်ရောက်သူများစာရင်း -

- နေပြည်တော်ကောင်စီဝင်
- အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ကြီးများ
- အခြားဌာနဆိုင်ရာ အကြီးအကဲများ
- ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှ အကြီးအကဲများ
- တာဝန်ရှိသူများ

(ဤမိန့်ခွန်းသည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး၏လက်ရေးမူမှ ပြန်လည်ရိုက်နှိပ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။)